

Debattartikel tidningen Skogsaktuell

Karteller lönar sig inte

Karteller som avslöjas och tas till domstol döms till allt högre böter (konkurrensskadeavgift). De företag som väljer att avslöja kartellen och hoppa av slipper böter helt. Därför blir det allt mer intressant att lämna karteller.

Det skriver Konkurrensverkets generaldirektör Claes Norgren i denna artikel.

I århundraden har skog importerats och exporterats. Som råvara till sågverk och massaindustrier, eller förädlad som bland annat energiråvara, massa, papper och byggmaterial. En fri handel har stimulerat innovationer och effektiviseringar, och därför kan Sverige, trots höga skatter och löner, konkurrera internationellt. Skogen och dess produkter har starkt bidragit till det svenska välståndet.

På skogsområdet finns ingen gemensam EU-politik liknande den på jordbruksområdet. Sverige har ändå låtit skogsnäringen omfattas av det särskilda undantag som gäller för samverkan inom jordbrukssektorn. Denna konstruktion finns bara i Sverige. Konkurrensverket menar att detta undantag för skogsnäringen bör slopas. Det är viktigt att konkurrenstrycket inte sänks inom denna industri.

En förutsättning för att en marknad ska kunna utvecklas är att innovationer stimuleras och att nya företag med nya idéer har möjlighet att träda in på marknaden och utmana de etablerade. En marknad utan konkurrens saknar de drivkrafter som är så nödvändiga för att åstadkomma modernisering och effektivisering.

Det finns tyvärr en rad exempel på hur kunder fått betala överpriser och utveckling gått i stå när den bästa utvecklingskraften av alla – konkurrensen – sätts ur spel. Ett färskt svenskt exempel är marknaden för asfaltbeläggningar av vägar. Flera stora byggbolag var inblandade. De samlades till hemliga möten,

gjorde upp om priser, bestämde vilket företag som skulle vinna upphandlingar, delade upp marknader mellan sig.

Direkt efter att Konkurrensverket avslöjade asfaltkartellen sjönk priserna på asfaltbeläggningar med ca 25-30 procent i vissa regioner. De pengarna kunde samhället (stat och kommun) använt till någonting bättre än att betala överpriser till företagen.

Första instans i domstolen har nu dömt nio företag i asfaltkartellen att betala sammanlagt närmare en halv miljard kronor i böter (konkurrensskadeavgift) för sina lagöverträdelser. Några av företagen har sagt sig vara nöjda med domen (bland annat Skanska och Vägverket), medan andra har överklagat till Marknadsdomstolen (bland annat NCC och Peab).

I Sverige, liksom i EU i övrigt finns ett system för eftergift. Det innebär att det företag som medverkar i en olaglig kartell, och som är först med att hoppa av och avslöja kartellen till Konkurrensverket slipper böter (konkurrensskadeavgift). Detta system har visat sig vara mycket effektivt för att avslöja olagliga karteller, både i Sverige och i andra länder.

Konkurrensverket bevakar många branscher och marknader. Även skogen. Bland annat hade vi för några år sedan anledning att titta närmare på de avtal som Sveaskog tillämpade i Norrbotten och norra Västerbotten mot vissa leverantörer och köpare av skogsråvaror. Vår utgångspunkt var att detta kunde röra sig om missbruk av dominerande ställning, något som är förbjudet enligt konkurrenslagen. Under tiden som vi utredde frågan gjorde Sveaskog en del förändringar i villkoren med dessa leverantörer och kunder. Någon prövning i domstol blev det inte den gången, men vår utredning ledde till en förbättrad konkurrens på marknaden.

Skogsnäringen har även figurerat i gränsöverskridande konkurrensutredning som gjorts av EU-kommissionen. Just nu pågår en utredning, med förgreningar både till Tyskland och Sverige, som handlar om otillåtet samarbete på marknaden för en viss sorts papper.

Alla karteller och missbruk av dominerande ställning är ett hot mot den egna branschen. De leder till att viljan att förnya, modernisera och effektivisera stannar av. Då dämpas automatiskt den inhemska konkurrenskraften gentemot andra marknader. För en bransch som är så beroende av internationell handel som skogsnäringen är ett sådant agerande totalt förödande.

Effektivare svenska företag innebär stärkt konkurrenskraft internationellt.

Claes Norgren

Generaldirektör Konkurrensverket